

sacrelacrum

Sacral Elementum IV.

Sára Biháryová, Pavol Červeníak, Mária Čorejová, Patrik Hábl (CZ), Rudolf Janák (CZ), Martin Kacvinský, Miloš Kopták, Jaroslav Švestka, Miroslav Žolobanič

Premiérový výstavný projekt Galérie umelcov Spiša pod názvom Sacrelacrum / Sacral Elementum IV. je uvedený v rámci dramaturgického cyklu Téma. Nadväzuje na predošlé tri ročníky tematických realizácií konceptov galérie o sakrálnych tendenciách v súčasnom umení (v r. 2010 Sacral Elementum I., koncepcia Kamila Tilová; v r. 2013 Sacral Elementum II., koncepcia Lucia Benická; v r. 2016 Sacral Elementum III., koncepcia Daniela Čarná).

Kolektívna výstava deviatich výrazovo diferencovaných autorov zo Slovenska a Čiech definuje variáciu sakrálného motívu v troch rovinách: tematizuje priestor (vstup sakrálnej ikonografie do profánnych priestorov a vice versa), prezentuje individuálnu mytológiu autorov (programové stratégie jednotlivých umelcov) a rekontextualizuje ikonografiu (sémanticky a semiologicky využívané prvky v pulpových, pop-artových a subverzívnych prejavoch). V historickom kontexte sú evidentné spojitosti umenia a náboženstva, od prejavov ritualizmu v kmeňových spoločenstvách cez klerikálne podmienené umenie v náboženských priestoroch – kostoloch, kaplnkách, mešitách, synagógach atď. Je tomu len pár storočí, čo môžeme hovoriť o výsostne sekularizovanom type umenia a pozícii umelca ako slobodného iniciátora tvorby. Spoločenský vývoj západnej spoločnosti postavil pred sakrálnu ikonografiu úlohu reinvenencie ako profánne spirituálnej. Daný vzťah je naďalej komplementárny, postavený na dichotómii otázky a odpovede, kde kľúčovým je proces zviditeľňovania mystéria, objektifikácia efeméry. Galéria sa stáva gesamtkunstwerkom profánnnej spirituality, komplexným systémom (neo)sakrálnych intervencií.

Zámerom výstavy je poukázať na široké rozpätie prejavov duchovného v umení, skúma posvätné ako biologický program a jeho schopnosť vzťahovať sa k mortalite v altermodernej kultúrnej spoločnosti. Napriek tematickému rozčleneniu diel nie je možná ich výlučná separácia. Individuálne stratégie autorov sa prelínajú, čo kontextualizuje aj samotná inštalácia. Panoptikum v pozitívnom význame: vizualita banálnych materiálov a trashových foriem konfrontovaná asketickým purizmom a duchovnou sústredenosťou. Subtílna gestá, transcendentné, dívajúce sa k zemi. Lebo z nej bola vymodelovaná humanita.

téma
theme

Mgr. art. Adam Macko,
autor a kurátor výstavy

Kurátor výstavy: Mgr. art. Adam Macko
Produkčná spolupráca: Mgr. Lenka Kráľová – GUS
Grafika: Mgr. art. Ivana Babejová, ArtD. – GUS
Produkcia: Galéria umelcov Spiša – kultúrne zariadenie
Košického samosprávneho kraja

sacre / lat. tranz. prídm. – posvätný, náboženský, kultový, zasväcujúci
simulacrum / lat. pods.m. – reprezentant obrazu alebo idey, nesubstenciálna forma reality

Premiérová výstava tematického zhodnotenia stavu sakrálnych tendencií v súčasnom umení uvádza diela deviatich autorov zo Slovenska i Čiech s cieľom prezentovať variácie sakrálného motívu v troch rovinách – tematizácie priestoru, rekontextualizácie ikonografie a individuálnej autorskej mytológie.

Tematizácia historicky religiózneho priestoru predstavuje konfrontáciu s jeho intencionálnym charakterom – architektonickými formami, ktoré vizualizovali duchovno cez prácu s výškou, hĺbkou, svetlom. **Mária Čorejová** používa univerzalizované chrámové priestory ako kulisu, do ktorej vsádza bežné motívy a banálne predmety, čím vytvára existenciálnu mytológiu osobného a verejného priestoru. Médium kresby u nej cez redukovanú farebnosť a striedmosť vizuality akcentuje ilúziu svetelných kontrastov, ktoré boli pre duchovné umenie kľúčové. Vizualnú redukciu na abstrahované tvary využíva aj **Patrik Hábl** (CZ), ktorý v odkaze na portrétnu ikonografiu vytvára veľkorozmerné plátna, ktoré programovo vracia do chrámov a kostolov. Jeho diela tu fungujú ako akési pôstne plátna, pôsobia kontemplatívne v oslobodení od mimetického zobrazenia biblickej mytológie. Pohybom inštalácií medzi religióznym a profánnym priestorom otvára dialóg o ich funkcii v súčasnosti.

Dominantným motívom, ktorý autori skúmajú, je tematizácia sakrálného objektu – rekontextualizácia jeho ikonografie, či už to je oltárny obraz, liturgický predmet, ikona madony, kalvária. Unifikovaný výklad autori podrobujú osobnej analýze a vytvárajú nové vzťahy a významy. Pavol Červeníak, Jaroslav Švestka a Martin Kacvinský optikou trash estetiky vkladajú do diel nájdené odpadové prvky a povyšujú ich na estetický objekt. Vznikajú tak diverzifikované subkultúrne formy. U **Pavla Červeníaka** sa jedná o znehodnotený lepenkový materiál, na ktoré aplikuje autorské texty – tzv. dosky zvestovania. Tie sú inštalované s využitím obdobných povrchov (dreva), čím zámerne rozrušujú primárnu poznateľnosť. **Jaroslav Švestka** preberá vizualitu spáľňových závesných náboženských obrazov, pretvára ich užitím plastu a purpeny, kolážou a trashovou farebnosťou na banálne ikony vytesnenej teológie.

Martin Kacvinský priamo na ikony madon odkazuje – kompozíciou a expresívnou farebnosťou ich aktualizuje a postmoderným naratívom relativizuje. Použitím barového obrusu ako podkladu vytvára paralelu s Turínskym plátnom.

Expresívnu estetiku aplikuje aj **Rudolf Janák** (CZ), jeho diela ale spracúvajú kalvárný motív a sakrálny priestor viac mytologicky, dôrazom na stavbu svetelných kvalít hľadá v tejto farebnosti spirituálne presahy. Autor priznane referuje subjektivizovaný príbeh skúmania duchovna.

Teória objektov a afektov vracia do súčasnej tvorby vnímanie tvorivého aktu ako spodobovanie objektu znútra navonok – introspektívna mytologizácia. V závislosti od voľby vizuálnych foriem sa to prejavuje rôznymi spôsobmi v dielach Miloša Koptáka, Sára Biháryovej a Miroslava Žolobaniča. **Miloš Kopták** pop-kultúrnou stratégiou cez apropriované predmety (časti hračiek) vytvára humorné naratívy biblických príbehov, ktoré navyše ilustratívne izoluje ako nové relikviáre. Obdobné postupy sú prítomné v dielach **Sára Biháryovej**, motívy, ktoré výšivkou (kresbou) aplikuje do látky a záhlavia užitého predmetu, sú tematicky viac eklektické. Preberajú inšpiráciu z rôznych náboženstiev a sú skôr prejavom globalizovaného sekularizmu. Diametrálne odlišný je v tomto objekt **Miroslava Žolobaniča**, ktorý je aktom subtilnej až puristickej metódy reinvenencie seba ako mystika, pútnika, askéta. Aktualizuje postupy mesianizmu – ortodoxnej spirituálnej tradície pre potenciál transhumanistických teórií.

Mgr. art. Adam Macko,
autor a kurátor výstavy